

# VILKMERGĖS KULTŪROS LOPŠYS

## Metų sukaktys

Sukanka 10 metų, kai 2010 m. vasario 12 d. mirė Algirdas Vrubliauskas (gimė 1931 m. gruodžio 3 d. Buzų kaime Ukmergės rajone), teatro ir kino aktorius. Nuo 1955 m. iki mirties dirbo Kauno valstybiniame akademiniame dramos teatre. Palaidotas Petrašiūnų kapinėse Kaune.

\*\*\*

Sukanka 85 metai, kai 1935 m. vasario 16 d. Ukmergėje gimė Rimvydas Alekna, technikos mokslų daktaras. Parengė hidraulikos disciplinai studijuoti metodinių ir mokymo priemonių, vadovėlių „Hidraulikos uždavinynas“.

\*\*\*

Sukanka 95 metai, kai 1925 m. vasario 16 d. Juodžiūnų kaime Žemaitkiemio valsčiuje Ukmergės apskrityje gimė Uršulė Čapienė, agronomė, selekcininkė, biomedicinos mokslų daktarė. 1995 m. jai paskirta Lietuvos mokslo premija.

\*\*\*

Sukanka 135 metai, kai 1885 m. vasario 20 d. Bliuviškių kaime Būblelių valsčiuje Šakių apskrityje gimė Antanas Bunikis, mokytojas, karininkas. 1928–1944 m. dirbo Ukmergės gimnazijoje fizikos ir matematikos mokytoju, nuo 1932 m. buvo jos vicedirektoriumi. 1944 m. spalio 16 d. Ukmergėje suimtas. Mirė 1945 m. gegužės 20 d. Vilniuje, NKVD kalėjimo ligoninėje.

\*\*\*

Sukanka 95 metai, kai 1925 m. vasario 24 d. Justinavos kaime Lazdijų rajone gimė Nelė Marazienė, pedagogė, tautodailininkė, Tautodailininkų sąjungos narė nuo 1971 m. Mirė 2015 m. Ukmergėje.

\*\*\*

Sukanka 80 metų, kai 1940 m. vasario 25 d. Taujėnuose Ukmergės rajone gimė Albinas Budnikas, aktorius.

\*\*\*

Sukanka 55 metai, kai 1965 m. vasario 26 d. Paryžiuje mirė Jonė Deveikė (Deveikytė)-Navakienė (gimė 1907 m. vasario 13 d. Raguvoje), teisės istorikė, teisės mokslų daktarė, visuomenės veikėja. Ukmergės pramonininkų T. ir K. Deveikių duktė.

\*\*\*

Sukanka 40 metų, kai 1980 m. vasario 26 d. Kaune mirė Juozas Dalinkevičius (gimė 1893 m. birželio 13 d. Pamūšio kaime Ukmergės rajone), geologijos pradininkas, geologijos ir mineralogijos mokslų habilituotas daktaras, žemėlapio sudarytojas. Palaidotas Ukmergės rajone, Pamūšio kaimo kapinėse.

\*\*\*

Sukanka 60 metų, kai 1960 m. vasario 28 d. Kezų kaime Kėdainių rajone gimė Romas Raila, poetas. 2009 metų literatūrinės Vlodo Šlaito premijos laureatas. Gyvena Siesikuose, Ukmergės rajone.

Vlodo Šlaito  
viešosios  
bibliotekos  
inf.

SPAUDOS,  
RADIO IR  
TELEVIZIJOS  
RĖMIMO  
FONDAS

## Vasario 16-osios proga – spektaklis apie Vaižgantą ir Smetoną

Arvydas PĖŠINA

Prieš dvejus metus, minint Lietuvos valstybės šimtmetį, Ukmergės kultūros centras žiūrovams pristatė monospektaklį „Lietuvą ir lietuvius mylėjau“.

Aktoriaus Vidmanto Fijalkausko sukurtas Juozo Tumo-Vaižganto įvaizdis, jo pasakojimas apie draugystę su Antanu Smetona, valstybės kūrimas glaudžiai siejosi su tautos Laisvės diena – Vasario 16-ąja.

Apkeliavęs Lietuvos kaimus ir miestus spektaklis šiemet grįžta namo – Vasario 16-ąją jį vėl bus galima pamatyti Kultūros centre.

Apie spektaklį, jo žiūrovą, klajones po Lietuvą, tautos sąmonės žadinimą kalbamės su aktoriumi, įkūnijusiu Vaižgantą, Vidmantu Fijalkausku.

„Dar prieš monospektaklio premjerą rašyta, kad žiūrovams kviečiamas dvasinei kelionei – suvokti tautiškumą, didžiųjų Lietuvos vyrų pastangas kurti valstybę. Kaip šias idėjas šiandien priima žiūrovai, kaip jis jas jaučia?“ – paklausėme aktoriaus.

„Įkūnijant Vaižgantą, kitokios kelionės, kaip dvasinės, ir būti negali. Šis didis dvasininkas, rašytojas ir gyvendamas, ir savo raštuose kvietė šiai kelionei. Tai žmogus, skleidęs toleranciją, gerumą, rūpestį kitais. Pats dažnai materialiai sunkiai gyvendamas rėmė kitus ir rodė pavyzdį, kaip reikia gyventi, atiduodant viską kitiems.

Atiduodant kitiems, pirmiausia, dvasinį gerumą. Tą patį galima pasakyti ir apie Antaną Smetoną, kuris, nesiekdamas naudos, viską atiduodavo kitiems, Lietuvai...“ – sako aktorius.

Jis mano, kad žiūrovai laukia ne paties spektaklio, bet fakto, kad staiga pas juos į svečius ateis Juozas Tumas-Vaižgantas. Ir tada emocionaliai klausosi istorijos, kurią svečias pasakoja, – apie Vaižganto gyvenimą, jo sutiktus žmones. Prisimenant A. Smetonos ir Vaižganto draugystę galima paminėti, kad juos jungė nesavanaudiška ir neegoistinė meilė Lietuvai, vienodas požiūris į Lietuvos reikalus.

„Klajonėse po Lietuvą aplankytas Molėtų kultūros centras, Kelmės rajono savivaldybės Žemaitės viešoji biblioteka, Kėdainių kultūros centro Surviliškio skyrius. Taip pat vaidinta nacionalinės dramaturgijos festivalyje „Pakeleivingi“ Anykščių kultūros centre, Ukmergės kultūros centro skyriuose. Spektaklis vaidintas ir salėse, ir gamtoje, ir netgi bažnyčioje. Ar skirtingos erdvės suteikia spektakliui savitumą?“ – teiraujamės V. Fijalkausko.

„Ypatinę atmosferą spektakliui suteikia vaidinimas bažnyčiose. Pavyzdžiui, Lėno bažnyčioje. Tai buvo Smetoninių šventės išvakarėse, kitą dieną Užgiryje atidengtas ir paminklas prezidentui Antanui Smetonai“, – pasakojo aktorius.

Nukelta į 8 p.



Aktorius Vidmantas Fijalkauskas, įkūnijęs Juozą Tumą-Vaižgantą.

## Išleisti dvaro savininko atsiminimai

Ukmergės meno draugija skelbia, kad baigė įgyvendinti trejus metus trukusį leidybinį projektą. Iš UAB „Valdo leidykla“ jau atkeliavo Jono Eustachijaus Kosakovskio – paskutinio Vaitkuškio dvaro savininko – atsiminimų knyga apie vaikystę.

Atsiminimus spaudai parengė ir įvadą parašė Olštyno universiteto doktorantas Mateušas Klempertas, iš lenkų kalbos atsiminimus išvertė Ukmergės kraštotyros muziejaus muziejaininkas Raimondas Ramanauskas.

Knygą bus galima rasti Ukmergės Vlodo Šlaito viešojoje bibliotekoje.

Vienas iš šio projekto įgyvendintojų Pašilės Šv. Barbaros bažnyčios klebonas Rimantas Laniauskas sako pats skaitęs šiuos prisiminimus lenkų kalba išleistoje knygoje. Tikina, kad jie labai įdomūs ir intriguojantys.

Todėl mano, kad kiekvienam istorija besidominčiam žmogui juos paskaityti būtų prasminga.

Nukelta į 8 p.

## Birutė Jonuškaitė: „Knygos yra apie kiekvieną iš mūsų“



Susitikime su rašytoja Birute Jonuškaite.

Sigita ASTIKIENĖ

Vlodo Šlaito viešosios bibliotekos Bibliografijos-kraštotyros skyriaus vedėja

Biblioteka pakvietė literatūros mėgėjus į susitikimą su Lietuvos rašytojų sąjungos pirmininke, poete, prozininke, vertėja Birute Jonuškaite.

Gimusi ir augusi Lenkijoje, Seinų apskrityje, baigusi žurnalis-

tikos studijas Vilniaus universitete, Birutė Jonuškaitė nuo 1985 metų gyvena Lietuvoje.

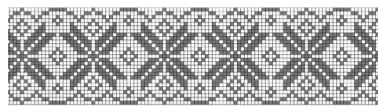
Gyveno ir Ukmergėje, dirbo Ukmergės kraštotyros muziejuje jaunesniąja mokslinė bendradarbe, vėliau – Kultūros rūmų metodininkė spaudai.

Septynerius metus rašytoja buvo žurnalo „Šeima“ vyriausioji redaktorė, 2002–2003 m. rengė

žurnalą „Šeima ir pasaulis“. Pirmieji apsakymai pasirodė 1986 m. „Pergalės“ žurnale (dabar „Metai“). Rašytoja savo kūrybą publikuoja įvairiuose kultūros leidiniuose. Apsakymų yra išversti į anglų, prancūzų, baltarusių, vokiečių, rusų bei kitas kalbas. B. Jonuškaitė yra daugelio literatūrinių premijų laureatė.

Nukelta į 8 p.





Zita Sabulienė

## Atkovotos laisvės vardu

Kapų tyla.

Čia amžinybės miestai,  
parimę kryžiai, gėlės ir  
malda.

O ant paminklų tik  
trumpučiai tekstai  
su pavardėm, vardais  
ir kelio pabaiga.

Gimtines žemėj Lietuvos  
gynėjai,  
karstuos sugrižę kūnai  
tremtinių.

Visi Tėvynę Motiną  
karštai mylėjo  
ir nepabūgo skausmo nei  
kančių.

Tegul negėsta žvakės tarsi  
žvaigždės,  
nevysta gėlės, padėkos  
malda.

Visam pasauly keliama  
Trispalvė,  
Kudirkos žodžiais gieda  
Lietuva.

Atkelta iš 7 p.

Spektaklį bažnyčioje žiūrėjo vyskupai, labiau įsijausti į vaidmenį įpareigojo čia pat kabantis A. Smetonos portretas, sienos, tarp kurių kadaise vaikščiojo prezidentas, balkonas, kuriame jis su šeima sėdėjo. Ateiti į šią bažnyčią apsirengus kunigu, kalbėti apie A. Smetoną, kuris daug prisidėjo prie šios bažnyčios remonto ir augimo, užlipti į tikrą sakyklą ir iš jos kalbėti Vaižganto žodžiais apie dosnumą ir nesavanaudiškumą – visa tai spektakliui kūrė naują skambesį.

Vaidinti teko ir Panevėžio rajone, Ustronėje. Čia dabar – Vaižganto ir Knygnešystės muziejus. Iš šio miestelio Vaižgantas išvažiavo ir į Didįjį Vilniaus Seimą. Muziejuje dar saugomas autentiškas krėslas, kuriame sėdėjo Vaižgantas. Todėl vaidinti sėdint jame – ypatingas jausmas.

Prieš spektaklį Birštone nusilenkta ką tik pastatytam natūralaus ūgio Vaižganto paminklui.

Kalbėti apie tautinės savimonės žadinimą spektakliu, V. Fijalkausko nuomone, drąsu. „Teatras niekada nebuvo masinis menas, kuris gali daryti įtaką masėms“, – įsitikinęs aktorius. Nors norima, kad Vaižganto žodžiai, mintys pakeistų žmonių nuomonę apie valstybę, savo istoriją, kad žmonės, išgirdę Vaižganto istoriją, būtų mažiau savanaudiški, daugiau mylėtų vienas kitą ir būtų pasiaukojantys, kaip ir Vaižgantas, gyvendamas

## Vasario 16-osios proga – spektaklis apie Vaižgantą ir Smetoną



Akimirka iš spektaklio.

dėl tautos, visuomenės, valstybės.

Vaižgantas vėl sugrįš į Ukmergę. Tie, kurie nematė spektaklio pernai arba nori pamatyti dar kartą, galės su Vaižgantu susitikti minint šalies Valstybės atkūrimo dieną – Vasario 16-ąją. Spektaklis nemokamas.

„Lietuvą ir lietuvius mylėjau“ sukurtas 2018 metais, minint Lie-

tuvos valstybės šimtmetį, rodytas Lietuvos žiūrovams, paminint Lietuvos prezidento Antano Smetonos metus bei kunigo, rašytojo, visuomenės veikėjo J. Tumo-Vaižganto 150-ąsias gimimo metines.

Tai spektaklis apie prezidentą ir apie Vaižgantą, kuris neturėtų būti pamirštas – jo istorinės pamokos galėtų tęstis ir tęstis. Tai

pasakojimas apie pastangas išsaugoti Lietuvos kultūrinę tapatybę, kalbą bei unikalumą, apie bundančią tautą, nacionalinio atgimimo epopėją ir įvykius, atvedusius Lietuvą iki Nepriklausomybės.



## Birutė Jonuškaitė: „Knygos yra apie kiekvieną iš mūsų“

Atkelta iš 7 p.

Ne vienas literatūros kritikas yra pabrėžęs, kad ši autorė – charakterių meistrė ir ypač puikiai jai sekasi kurti stiprius moterų charakterius.

Renginio metu viešnia pristatė tris savo knygas: „Maranta“, „Maestro“ bei „Laikas ir likimai“. Prieš kelerius metus išleistas romanas „Maranta“ sulaukė didelio susidomėjimo, buvo įtrauktas į 2015 metų geriausių knygų penketuką ir kūrbiškiausių knygų dvyliktuką, įvertintas Liudo Dovydeno premija.

Pasakodama apie „Marantos“ atsiradimo istoriją, autorė sakė, kad tai – vienos giminės istorija, kupina veikėjų bei įvairiausių paslapčių, kurios ilgą laiką jai nedavė ramybės.

Įdomūs buvo rašytojos pamąstymai apie tai, kaip įmanoma suderinti rašymą, kūrybą bei rūpesčių ir darbų pilną kasdienybę.

Autorė pasidalijo ir gražiais prisiminimais, kaip gyvendama Ukmergėje, Vasario 16-osios gatvėje, sėdėdavo su dar mažu vaiku ant kelių, spausdindavo tekstą rašomąja mašinėle ir tas visiškai neatrodė sudėtinga.

Kitame romane „Maestro“ atskleistas ryškus vyriškasis pradai, pasakojama elegantiško dailininko, gebančio savo kerai apžavėti visas moteris, istorija.

Pramonininkų vienturtis sūnus Viktoras, vaikystėje patyręs skaudžių dvasinių išgyvenimų, motinos meilės trūkumą, karo baisumus, iki pat mirties apgaudinėja save ir moteris.

Daug vaikų ir šiandien patiria panašius jausmus, palikti emigravusių tėvų arba stokojantys jų šilumos.

Naujausia autorės knyga – „Lai-

kas ir likimai“. Joje publikuojami 2003–2019 m. rengti pokalbiai su gerai žinomais lietuvių ir lenkų kūrėjais, kultūros bei meno asmenybėmis. Pokalbiuose skamba autentiškas skirtingų kartų, skirtingas gyvenimo ir kūrybos patirtis turinčių žmonių balsas, išryškėja jų santykis su savimi, artimaisiais ir juos supančiu pasauliu. Kalbintieji apmąsto kiekvienam žmogui svarbius gyvenimo prasmės, laikinumo, lemties klausimus.

Autorė su kūrėjais rūpėjo pakalbėti įvairiais klausimais – ir apie šeimos istoriją, ir apie gyvenimą, ir apie darbus, kad atsiskleistų kuo platesnis kultūros matymo vaizdas.

Autorė, kalbėdama apie savo knygų personažus, šmaikštavo, kad jie kartu būna visur – su personažais ir miegi, ir morkas ravi, ir į darbą važiuoji, o jei jiems kažkas nepatinka – nevensia ir papriekaištai. Autorė siūlė visiems pažvelgti į savo šeimos, giminės istoriją – juk visur pilna įdomių įvykių, atsitikimų, personažų.

Renginio metu autorė ne tik pati pasakojo, bet į diskusiją įtraukė ir auditoriją. Jai buvo įdomu sužinoti, kokias knygas skaitė ir ką apie jas mano susirinkusieji, žiūrovams buvo įdomu, ką skaito pati B. Jonuškaitė, kaip vertina lietuvių autorių kūrybą. Po sveikinimų, palinkėjimų, autografo dalijimo autorė dar ilgai bendravo su savo skaitytojais, dalijosi mintimis apie kūrybą ir gyvenimą.



## Išleisti dvaro savininko atsiminimai

Atkelta iš 7 p.

Šiuo metu „Valdo leidykloje“ išleisti tik pirmieji 37 egzemplioriai.

Savivaldybė sumanymui įgyvendinti per trejus metus skyrė per 1 400 Eur. Ar pavyks išleisti didesniu tiražu, kol kas neaišku. Tikimasi, kad tai padaryti pavyks rėmėjų dėka.

Iki šių dienų yra išlikę Vaitkuškio dvaro laikotarpio rūmų bokštas, arklidžių griuvėsiai, vartų fragmentai ir betoninė tvora, tvarto griuvėsiai, daržinė, rūšiai.

XVI a. Vaitkuškio apylinkės vadinosi Antakalniu arba Deltuvos Antakalniu ir priklausė Andraškai. Jam mirus Vaitkuškį paveldėjo sūnus Vaitkus. Nuo asmenvardžio Vaitkus ir kilo kaimo bei dvaro pavadinimai.

Po Vaitkaus dvaras priklausė įvairių giminų atstovams.

Skorulskiai XVIII a. pastatė dvaro rūmus. Jie buvo mūriniai, klasicistinio stiliaus.

XVIII a. pabaigoje dvaras atiteko Mykolui Kosakovskui. Vėliau valdytoju tapo J. D. Kosakovskio sūnus Stanislovas Feliksas Česna Kosakovskis (1795–1872 m.).

1857 m. pagal paties S. F. Č. Kosakovskio parengtą projektą buvo pradėtas rūmų perstatinėjimas. Nuo 1820 m. savo valdose jis palengvino baudžiamos sąlygas, sutrumpindamas darbo dienų skaičių bei panaikindamas kai kurias valstiečių prievolės, duokles. Taip pat jis įvedė valstiečių teismus, kuriuose teisėjai buvo renkami iš pačių valstiečių.

S. F. Č. Kosakovskis dvarą perdavė sūnui Stanislovui Kazimierui Kosakovskui, o šiam mirus jis atiteko jauniausiam sūnui iš trečiosios santuokos Jonui Eustachijui Kosa-

kovskui (1900–1979 m.). Tuomet jis buvo nepilnametis.

1921 m. J. E. Kosakovskio patikėtinis S. Michailovskis leido rūmus naudoti vaikų prieglaudai. Vėliau rūmus perėmė valstybė.

Juose buvo įkurdintas Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino I-ojo pėstininkų pulko III-iasis batalionas. Netrukus jis persikėlė į Ukmergėje pastatytas naujas kareivines. Tuomet miesto savivaldybė prašė patalpas perduoti jai, kad galėtų įkurti globos namus, tačiau jų buvo atsisakyta. Rūmai buvo labai prastos būklės ir reikėjo daug lėšų jiems remontuoti, todėl tikriausiai dėl šios priežasties jų ir atsisakė. 1933 m. rūmai buvo sugrąžinti J. E. Kosakovskui, kuris Vaitkuškio dvarą oficialiai valdė iki 1940 m.

Prasidėjus Antrajam pasauliniam karui, dvaras buvo apgyvendinti Lenkijos kareiviai, o 1940 m. sovietų valdžia dvarą nacionalizavo. Vaitkuškio dvare 1941 m. liepos ir rugpjūčio mėnesiais naciai buvo įkūrę žydų getą, iš kurio jie buvo varomi į Pivonijos mišką ir ten nu-

žudomi.

Vaitkuškio rūmai buvo statomi 1857–1862 m. Rūmų statybos metu S. K. Kosakovskui talkino architektas B. Pavlovskis. Rezidencija buvo neogotikinio stiliaus, dviejų aukštų, su 3 aukštais anglių gotikos stiliaus bokštais. Ji atrodė turtingai ir prašmatniai. Bokštai ir sienos puošti kuorais. Rūmų langai, angos ir apvadai anglių gotikos stiliaus. Antrojo pasaulinio karo metais



Išleista atsiminimų knyga.

rūmai smarkiai nukentėjo. Pokario metais jie buvo apleisti ir vis nyko, o 1963 m. buvo visiškai nugriauti. Šiuo metu išlikęs tik rūmų bokštas.

Vaitkuškio dvaras dabar yra privatizuotas. Šiuo metu jis paroduodamas.

Parengė Vilma Nemunaitienė

